

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

УДК 316.77.811.161.2

Л. Я. Гнатюк, Ю. М. Деревянко

КОГНІТИВНО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ Й КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ВИЯВИ ВВІЧЛИВОСТІ В АНГЛІЙСЬКИХ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ (британській, американській, австралійській)

Розглянуто когнітивно-концептуальні аспекти й комунікативно-прагматичні вияви категорії ввічливості, зокрема комунікативних стратегій позитивної та негативної ввічливості, для позначення етнокультурної своєрідності досліджуваного мовленнєвого феномена на фактичному матеріалі англійськомовних просторів. Схарактеризовано принцип Поліанни, концепцію збереження обличчя, *positive face* (позитивне обличчя) і *negative face* (негативне обличчя). Розглянуто категорію ввічливості в теорії та практиці міжкультурної комунікації; схарактеризовано стратегії ввічливої поведінки в різних лінгвокультурних просторах як маркери меж норми, що визначають ефективність міжособистісної інтеракції в умовах міжкультурного спілкування.

Ключові слова: позитивна й негативна ввічливість, принцип Поліанни, міжкультурна комунікація, лінгвокультурні, когнітивно-концептуальні аспекти, комунікативно-прагматичні вияви.

Hnatiuk L., Derevianko J. Cognitive-conceptual Aspects and Communicative-Pragmatic Manifestations of Politeness in English Linguoculture. *The ethnospecial application of the communicative rules of polite communication is relevant to the study because the national and cultural factors of a single speech environment significantly affect not only the elements of the communicative code, but also the communication process with all its components. Manifestations of polite communicative behaviour in different linguocultures require in-depth study.*

This study addresses the issues of everyday etiquette situations in various cultures. The purposes are: to consider the category of politeness in theory and practice of intercultural communication; to identify a model of polite speech behaviour in broad-functional-pragmatic context; to determine a set of linguistic means of expressing strategies of polite behaviour in English-speaking countries.

The main tasks of the article are: to describe the general and differential characteristics of everyday communication etiquette that can be found in different

English-speaking cultures; to identify cognitive and conceptual features of polite speech behaviour in a broad functional and pragmatic context; to determine the features of the use of politeness strategies, positive and negative ones in particular.

Comparative analysis of communicative actions carried out by the representatives of different linguistic cultures in typical communication situations reveals similarities and differences, as well as socially positive, acceptable rules of non-conflict interaction. If communication participants ignore the requirements of the politeness principle, the communicative acts fail, since the communicative strategy of rudeness or indifference does not lead to success in communication. Pragmatic efficiency and success in achieving the intended goal largely depend on the skillful application of maxims in conversation. In English-speaking cultures, negative politeness dominates, the strategies of which are associated with giving freedom to the addressee to satisfy his or her need for immunity, which provides intrusion into the addressee's privacy.

This is followed by a discussion of the politeness category in the intercultural aspect, further establishment of shared and culture-specific rules of speech behaviour of representatives from different cultures.

Keywords: *speech etiquette, etiquette sign, etiquette formula, means of verbalization, nonverbal and paraverbal means of communication.*

Вступ

Зіставлення лінгвокультурних комунікативних явищ показує різницю між тим, що визначається біологічною натурою людини і є більшою мірою інстинктивним та універсальним, і тим, що засвідчує належність її до певного культурного спадку. Зіставлення тих чи тих комунікативних явищ у різних лінгвокультурних просторах уможливорює вияв певних специфічних рис конкретного етносу.

Найменування з національно-культурним розмаїттям сформовані під впливом суспільно-економічних чинників, що відбивають різнобарвність світосприйняття окремими лінгвоспільнотами. У різних лінгвокультурах подібним стереотипам притаманні не тільки різні значення, але й різні форми їхнього вияву. Наприклад, «окрик О Језу! в польській лінгвокультурі характерний для мовлення жінок, в австралійській – чоловіків. Вигук Мбј Воже! для поляка наближений до молитви, для англійця – це висловлення збентеження, а для німця – поразки (Mein Gott!). Представник російської лінгвокультури розмежовує меланхолійну рефлексію в О, господи!, стан шоку в О Боже! і найвищий ступінь вияву здивування або захоплення в Боже мой! Білорус вкляде у своє Мой ты Божухна! не тільки всі три вищезгадані

відтінки, але й своєю пристрасстю до пестливості зменшить дистанцію між собою і Богом» (Конюшкевич, 2011: 160–162). У прагматичі спілкування певного етносу відображений лінгвокогнітивний код, що в кожному мовленнєвому середовищі виявляє свою самобутність. Тому все більш актуальним стає вивчення когнітивно-концептуальних та комунікативно-прагматичних аспектів міжособистісної інтеракції, зокрема в міжкультурному ракурсі. Т. Балмер, Є. Бартмінський, Ф. С. Бацевич, П. Браун, А. Вежицька, І. О. Голубовська, Д. Гордон, Г.-П. Грайс, Т. А. Ван Дейк, А. П. Загнітко, О. С. Іссерс, Є. В. Ключев, М. Й. Конюшкевич, Дж. Лакофф, Дж. Ліч, В. М. Манакін, В. Ю. Парашук, М. Сарновський, О. А. Семенюк, Н. І. Формановська та інші аналізують функційно-прагматичні аспекти ситуативно-мовленнєвого взаємовпливу в загальнотипологічному та зіставному вимірах, розглядаючи низку фундаментальних теоретичних проблем теорії мовної комунікації. Однак поза увагою залишився, наприклад, розгляд когнітивно-концептуальних аспектів і функційно-прагматичних виявів увічливості в умовах інтерперсональної взаємодії, в англійськомовних просторах зокрема, у встановленні спільних та відмінних ознак етноспецифіки функційних виявів комунікативної поведінки в британському, американському, а також австралійському мовленнєвих середовищах для вияву ідіоетнічних особливостей застосування комунікативних правил увічливого спілкування. Оскільки вияви ввічливої комунікативної поведінки в різних лінгвокультурах носіїв англійської мови не були предметом окремої уваги вчених, актуальним постає вивчення етноспецифіки застосування комунікативних правил увічливого спілкування, оскільки національно-культурні чинники окремо взятого мовленнєвого простору істотно впливають не лише на елементи комунікативного коду, а й на процес комунікації з усіма його складниками: принципами, максимами, правилами спілкування, комунікативними стратегіями й тактиками (Гнатюк, 2013: 110). Виникає потреба поглибленого вивчення міжперсональної взаємодії в лінгвокультурному ракурсі. Цим і відзначається актуальність запропонованого дослідження.

Мета цієї розвідки – на основі аналізу категорії ввічливості в теорії та практиці міжкультурної комунікації виявити моделі ввічливої мовленнєвої поведінки щодо параметрів широкого функційно-прагматичного контексту. Відповідно до поставленої мети сформульовані

завдання дослідження: 1) виявити когнітивно-концептуальні особливості ввічливої мовленнєвої поведінки в широкому функційно-прагматичному контексті; 2) схарактеризувати особливості застосування комунікативних стратегій увічливості, зокрема позитивної і негативної ввічливості, у різних лінгвопросторах; 3) визначити набір мовних засобів, що реалізують стратегії ввічливої поведінки на матеріалі англійськомовних художніх творів. Об'єктом аналізу є спілкування в міжособистісній взаємодії в міжкультурній комунікації, предметом – комунікативні стратегії позитивної та негативної ввічливості. Матеріалом дослідження слугували англійськомовні художні твори.

Методи дослідження

У розвідці використані метод суцільної вибірки, елементи порівняльного аналізу, принцип системного та цілісного підходу до вивчення категорії ввічливості. Методика дослідження комунікативних ситуацій передбачає поліаспектне вивчення ввічливості з урахуванням прагматичного, когнітивного, лінгвокультурного та зіставного аспектів.

Виклад основного матеріалу

Пізнання інших культур допомагає «розширити свій кругозір, збагатитися новими знаннями про мовні світи, які створили інші народи планети, і в дзеркалі цих світів по-новому збагнути неповторну самобутність своєї рідної лінгвокультури. Знання особливостей іноземних мов – запорука успіху в спілкуванні з представниками інших лінгвокультур, основа повноцінної міжкультурної комунікації» (Манакін, 2012: 127).

Кінець XX століття збагачений розвідками щодо успішної міжперсональної взаємодії, з-поміж них особливу увагу присвячено ввічливості. Упродовж тисячоліть у різні історичні епохи її завжди високо цінували як невід'ємну ознаку міжлюдських взаємин (Гнатюк, 2007). Комунікативні стратегії ввічливості в міжособистісній взаємодії спрямовані на збереження “обличчя” як слухача, так і того, хто говорить. Тому розгляд когнітивно-концептуальних аспектів і комунікативно-прагматичних виявів увічливості в міжособистісному спілкуванні виглядав би дещо неповним без аналізу такого аспекту інтеракції, яким є чинник “збереження обличчя”, уведений у науковий обіг Ірвайном Гофманом, оскільки цей чинник, безумовно, має специфічні

міжкультурні вияви. Не зайвим є також звернення до принципу (деякі вважають максими) Поліанни, що потенційно може відігравати певну роль у міжособистісній комунікації носіїв різних етнолінгвокультур. Вищезгадані загальновідомі концепції теорії прагматики ввічливості мають різні вияви в різних лінгвокультурах.

На понятті “обличчя”, уведеному Гоффманом (Goffman, 1967), Пенелопа Браун і Стівен Левінсон побудували теорію ввічливості – погляд на ввічливість як “збереження обличчя”: збереження обличчя у ввічливому спілкуванні як необхідної передумови для успішної комунікації. Засновник цієї концепції Гоффман наголошував, що навчитися зберігати обличчя – це все одно, що вивчити правила дорожнього руху у сфері соціального спілкування. Дослідники Браун і Левінсон, використовуючи концепти “збереження / втрата обличчя”, розробили загальну теорію, відповідно до якої чим більше мовець створює загроз втрати “обличчя” мовця для слухача (Face Threatening Acts), тим увічливіше він буде говорити. Учені доповнили теорію поняттями *positive face* і *negative face*: *позитивне обличчя* – бажання індивіда бути коректно оціненим і прийнятим для соціуму, *негативне обличчя* – бажання суб’єкта спілкування мати свободу дій, недопустимість втручання збоку (Brown, 1978; Brown, & Levingson, 1987). На цій підставі інколи говорять про *позитивну* й *негативну* ввічливість, що мають різні форми вияву: перша спрямована на зближення, друга – на віддалення. Увічливість експліцитно репрезентується також через формули, вибір яких зумовлений реалізацією стратегій увічливості: негативної чи позитивної.

В англійськомовних просторах використовують стратегії і тактики щодо зменшення впливу на співрозмовника (негативна ввічливість), вияву солідарності з адресатом, привертання його уваги (позитивна ввічливість). Хоча перша стратегія заснована на дистанціюванні, а друга – на зближенні, обидві орієнтовані на демонстрацію шанобливого ставлення до партнера комунікації та встановлення адекватної для конкретного лінгвопростору комунікативної поведінки, зокрема не бути нав’язливим, залишати іншому право вибору, допомогти партнеру відчувати себе комфортно. У межах негативної ввічливості прагнення комунікантів імплікуються (Дерев'янка, 2019), як-от: англ. *I was just wondering if you were interested in coming to my birthday on Sunday* виражає намагання не обмежувати свободу вибору

адресата; формула англ. *Isn't it stuffy here?* – бажання не нав'язувати йому дій у ситуації непрямого прохання відчинити вікно; не входити надто далеко в особистісний простір співрозмовника – англ. *I normally wouldn't bother you, but...*

В англійськомовних соціумах домінує негативна ввічливість, що підтримує незалежність учасників спілкування, тому поширені фатичні висловлення (розмови ні про що) для підтримання контакту, однак входження надто далеко в особистісну сферу інтерлокутора не є прийнятним, навіть у реляціях близьких людей. Аналіз особливостей опосередкованих форм мовленнєвої взаємодії уможливорює констатувати, що непрямі ілокуції іноді є комунікативно ефективнішими, ніж прямі. Імпліцитні прохання у формі питань, умовні речення, негативні пропозиції трапляються в сучасній комунікативній практиці частіше, ніж прямі форми мовленнєвої взаємодії. Усе це засвідчує тенденцію переваги комунікативної стратегії натяку, що виявляється у відчутному зростанні використання співкомунікантами непрямих ілокуцій. Установлено, що невизначеність, двоїстість сприйняття найбільшою мірою притаманні іронії і що іронічні висловлювання в межах непрямих ілокуцій сприяють реалізації підтексту прихованої насмішки, а це водночас певною мірою відповідає принципу ввічливості (Гнатюк, 2007). У ситуаціях, коли адресанту необхідно отримати певну інформацію й одночасно виявити ставлення до адресата, інтенції адресанта імпліковані у формі питальних речень: *"I heard him ask the infrequent passerby, "What time is it? Could you tell me the time, please?" Someone in the street answered, "It's twenty past eleven"* (Kristof, 1991). У наведеному прикладі дистанція збережена, адже комуніканти – незнайомі перехожі. Проте така сама питальна форма буде зберігатися між співрозмовниками й у разі їх близького знайомства: *"Mum and Granny stood outside, asking her "What are you doing?"... Shannon opened the door and said, "Could you wait in there for me, please?"... Mum looked at her puzzled... "You'll soon find out Mum! Could you please help me take it down..."*" (McNeil, 2014).

Як засвідчує фактичний матеріал, негативна ввічливість в англійськомовних соціумах виявляється в стриманості, більшій офіційності в інтимно-особистісних реляціях зокрема, ніж це прийнято, наприклад, у слов'янських лінгвопросторах.

Концепт *приватне життя, приватність* британської картини світу окреслює наявність психологічно безпечної відстані між окремими особистостями протилежної статі (Гнатюк, 2013), як-от:

Hester: *Mr. Arbuthnot is very charming.*

Lady Caroline: *Ah, yes! the young man who has a post in a bank. In my young days, Miss Worsley, one never met anyone in society who worked for living.*

Hester: *In America those are the people we respect most.*

Lady Caroline: *I have no doubt of it.*

Hester: *Mr. Arbuthnot has a beautiful nature! He is so simple, so sincere. He has one of the most beautiful natures I have ever come cross. It is a privilege to meet him.*

Lady Caroline: *It is not customary in England Miss Worsley, for a young lady to speak with such enthusiasm of any person of the opposite sex. English women conceal their feelings till after they are married. They show them then.*

Hester: *Do you, in England, allow no friendship to exist between a young man and a young girl? (Wilde, 1996).*

Схильність британців до стриманості в дискурсі вияву уваги, у комунікативному жанрі симпатії зокрема, ілюструє однозначна реакція леді Керолайн: *У нас в Англії не прийнято, аби молода леді висловлювала так відкрито свої почуття до особи протилежної статі. Наші жінки стримуються у висловленні своїх почуттів аж до шлюбу, на відміну від товариської відкритості, яскраво вираженої комунікативної толерантності, високої компліментарності щодо оточення в американському мовленнєвому середовищі, засвідчених словами Гестер: Чи Ви в Англії допускаєте існування дружніх стосунків між хлопцем і дівчиною? (тут і далі переклад наш).*

У британській лінгвокультурі концепт *стриманість* окреслює схильність до контролю у висловленні будь-яких емоцій. Британська стриманість зумовлена пуританським віровченням, що окреслює будь-яку надмірність гріхом. Американська лінгвокультура демонструє більш легкий та невимушений стиль комунікації порівняно з більш регламентованою британською. Споконвічний пуританський стиль виховання спричинив стриманість у британців, схильність до всього природного на противагу штучному й показному. З пуританізмом пов'язані концепти *стриманість* – витримка, невиявлення почуттів публічно; *чесна гра* – незаплямована репутація, чесна

поведінка, дотримання усталених правил. В основі цього концепту *gentleman's agreement* / джентельменська угода – взаємини, що ґрунтуються на довірі. Монархічний спосіб життя зумовив вишуканість, унормованість поведінки, манер, джентельменство, увічливість, гідну королів, що й відображається, зокрема, у концепті *джентельмен*.

У ракурсі міжкультурних виявів слід відзначити, що в англійсько-мовних соціумах комуніканти більшою мірою налаштовані на позитивне (дія принципу Поліанни), що відбито в невиправному оптимізмі американців у концептах “Keep smiling”, “Do not worry”, “Be happy”, “Good luck” (талан, везіння), а також у більшій налаштованості на позитивне як у британському лінгвопросторі, так і в американському середовищі через пом’якшування негативних оцінок, через ефективне застосування стратегії натяку, зокрема в стратегічній іронії першого типу (Гнатюк, 2017), коли перлокутивний акт відкритий для змін, ілюстрацією чого слугує така ситуація: «Two colleagues are talking about the party which they are going to arrange the next day. One of them A is aware that B comes usually late everywhere. So he says: A. All right. Everything is great so far but you know someone is always bound to come late. – B. Oh, let's not offend each other. – A. Oh, I didn't mean you» (Ito, & Takizawa, 1996).

У цьому контексті адресант А, іронізуючи, натякає адресатові В, що той може запізнитись на вечірку, бо з ним це часто трапляється. Співрозмовник В намагається захищатись *Oh, let's not offend each other* (Не ображаймо один одного) і тому адресант А відразу ж відступає, ніби він зовсім не мав збирався робити того, що чітко прочитувалось у підтексті *Oh, I didn't mean you* (Я не мав на увазі Тебе). У цьому й полягає суть стратегічної іронії першого типу: дає змогу оцінювати, не висловлюючись вербально, і в такий спосіб не залишати співрозмовнику можливості прямо відповісти на оцінку. У багатьох випадках прагматична двоїстість сприйняття непрямих ілокуцій стає стратегією ефективного міжособистісного спілкування. Мотивація амбівалентності в іронічних висловленнях складається передусім з увічливості: адресант прагне представити свій початковий намір способом, “відкритим” для різних інтерпретацій, щоб уникнути відповідальності та уникнути ризику образи адресата (там само). Невизначеність наміру того, хто говорить, відсутність категоричності у висловлюваннях залишає можливість вирішувати, як сприймати

той чи той мовленнєвий акт, що в реальних умовах міжперсонального спілкування є запорукою успіху. В англійськомовному лінгвокультурному середовищі іронія тісно пов'язана з увічливістю; розглядається як стратегія ввічливості, що забезпечує іронічно безконфліктне спілкування. Співрозмовники використовують іронію з конкретною метою – зробити спілкування більш ефективним, згладити гострі кути, забезпечити комфортну атмосферу спілкування, що передовсім слугує досягненню максимального взаєморозуміння (Гнатюк, 2013).

Попри подібності ввічливого спілкування в англійськомовних культурах, помітні також суттєві відмінності. Британці схильні до розгортання світської бесіди, незаперечним є факт її обов'язковості в британській культурі незалежно від комунікативних умов. В американській лінгвокультурі спостерігається тенденція до компактності світської бесіди: трапляються скорочення, еліпсис, лаконічність відповідей, помірна тривалість світської бесіди. В австралійській культурі тенденція до скорочення світської бесіди є ще виразнішою, ніж в американській.

Стилістично-нейтральні вітальні формули в англійськомовній культурі можуть мати повну (*Good morning, Good afternoon, Good evening*) або скорочену форму (*Morning, Afternoon, Evening*). Вибір тієї чи тієї форми вислову здійснюється залежно від часу, коли відбувається комунікація, а місце спілкування, статеві, вікові, соціальна приналежність менш впливові.

В англійськомовному етикеті вітальні формули виконують винятково фатичну функцію, не надаючи спілкуванню конкретної тональності (Деревянко, 2019), як-от: вітальна розмовна одиниця *Hi* застосовується комунікантами суто для привернення уваги й може уживатися при повторюваних зустрічах протягом дня, незалежно від комунікативних умов та соціальної приналежності мовців. Отже, ця одиниця не має фамільярного відтінку, проте все ж існує етикетна заборона на вживання вітальної формули *Hi* у звертаннях до представників високого соціального статусу чи вищого суспільного стану (*Hi Your Honor, Hi Your Majesty*).

Варто підкреслити, що етикетний знак у комунікації має комплексний характер, і вербальний знак часто комбінується з невербальним (там само), як-от: після довгої розлуки експресивна формула *It can't be!*, виражена окличним реченням, супроводжується експресивним

невербальним знаком (емоційним жестом – обіймами): *“Eric, it’s me! Ada, Ada Lane!” “But it can’t be! Ms.Lane, is that really you?” “Yes, it is,” she walked over to him. The man gave her a cautious look until he realized it really was Ada, then I watched the two embrace like old friends. “Oh it’s really you!” he said squeezing her in his beastly arms”* (Dory, 2016). Комуніканти відразу переходять до фази фатичного спілкування, у якій вербальне оформлення експлікує здивування (*But it can’t be!, Oh it’s really you!*). Окличний характер висловлювання відповідає як емоції радості, так і емоції здивування. Вибір невербального знака (емоційні жести – *“two embrace like old friends”, “squeezing her in his beastly arms”*) виражають щирі радість від зустрічі співрозмовників.

Вибір доречних знаків умотивований прагненням відповідати культурним традиціям та поведінковим вимогам етикетної ввічливої комунікації: *“G’day,” he says, stretching across to open a passenger door that limps off a rusty hinge. “How the hell are ya?” “Good thanks mate,” I reply, using the Australian standard response to the question, rather than the British “not bad”* (Parry, 2006). У заявленій ситуації представник британської культури демонструє обізнаність з австралійськими етикетними нормами та виявляє повагу до представника австралійської культури.

Висновки

Отже, лінгвокогнітивний підхід до вивчення категорії ввічливості зосереджує увагу на актуалізації когнітивних структур у конкретному національно-культурному контексті.

У сучасних умовах глобалізації й інтеграції різних культур важливо знати, які саме стратегії ввічливості є більш характерними для того чи того лінгвопростору, оскільки розбіжності в межах міжкультурного діалогу можуть зумовлювати відчуття дискомфорту, інколи культурного шоку, оскільки ввічливість є неодмінним компонентом міжкультурної комунікативної компетенції.

Зіставний аналіз комунікативних дій, що реалізуються носіями англійської мови, представниками різних лінгвокультур у типових ситуаціях спілкування, дає змогу виявити подібності та відмінності, а також соціально схвальні, прийнятні правила неконфліктної взаємодії.

Правила ввічливого імплікування покликані сприяти створенню доброзичливої атмосфери, сприятливого тла для реалізації

комунікативних стратегій, що є важливою передумовою успішної комунікації. Прагматична результативність, успішність у досягненні запланованої мети великою мірою залежить від вміння застосування правил увічливого ведення розмови, де етикетні максими відіграють важливу роль.

В англійськомовних соціумах домінує негативна ввічливість, яка підтримує незалежність учасників спілкування, тому поширені фатичні висловлення (розмови ні про що) для підтримання контакту, однак входження надто далеко в особистісну сферу інтерлокутора не є прийнятним, навіть у реляціях близьких людей. Як засвідчує фактичний матеріал, негативна ввічливість в англійськомовних соціумах виявляється в стриманості, більшій офіційності в інтимно-особистісних реляціях.

Перспективою вивчення категорії ввічливості в міжкультурному ракурсі є подальша систематизація і пояснення відмінностей у комунікативній поведінці носіїв різних культур для підвищення ефективності міжкультурної взаємодії, зокрема розгляд когнітивно-концептуальних аспектів і комунікативно-прагматичних виявів увічливості в умовах міжкультурної інтерперсональної взаємодії в різносистемних мовах, зокрема в англійській та українській, у встановленні спільних та відмінних ознак етноспецифіки функційних виявів комунікативної поведінки в слов'янських та германських мовах для підняття ефективності міжперсональної міжкультурної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк, Л. Я. (2017). Функционально-коммуникативная типология амбивалентности как прагматической стратегии иронии (на фактическом материале английского языка). *Journal of Linguistics of Slovak Academy of Science (Scientific Journal for the Theory of Language)*, 68, 17–37.
2. Гнатюк, Л. Я. (2007). Прагматичні й функціонально-комунікативні аспекти ввічливості (на матеріалі сучасної української мови). (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Івано-Франківськ: Прикарп. нац. ун-т ім. В. Стефаника.
3. Гнатюк, Л. Я. (2013). *Технології міжперсонального спілкування у міжкультурній взаємодії*. Донецьк: Ноулідж.
4. Конюшкевич, М. И. (2011). Диссонансные ситуации в речевом общении. *Язык и межкультурные коммуникации. Материалы III Междунар. науч. конф.* (с. 160–162). Минск: БГПУ.
5. Манакин, В. М. (2012). *Мова і міжкультурна комунікація*. Київ: ВЦ «Академія».
6. Brown, P., & Levison, S. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
7. Brown, P. (1978). Universals in Language usage: politeness phenomena. In Goody, E. N.(Ed.). *Questions and Politeness: strategies in social interaction* (pp. 56–289). Cambridge: Cambridge University Press.
8. Dory, J. (2016). *Isle*. Victoria: Friesen Press.
9. Goffman, E. (1967). *Interaction*

ritual: Essays on face-to-face behavior. New York: Doubleday. 10. **Ito, A.**, & Takizawa, O. (1996). Why do people use irony? – The pragmatics of irony usage. In *Twenty Workshop on Language Technology 12: Automatic Interpretation and Generation of Verbal Humor* (pp. 21–28). Netherlands: University of Twenty Dept of Computer Science. 11. **Kristof, A.** (1991). *The proof*. Portland: Irish Booksellers. 12. **McNeil, E.** (2014). *Grandad shine stars*. Morrisville: Lulu Press. 13. **Parry, T.** (2006). *Thumbs Up Australia: Hitchhiking the Outback*. London: Hachette UK. 15. **Wilde, O.** (1996). *A Woman of No Importance*. London: Penguin Popular Classics.

REFERENCES

1. **Hnatiuk, L. Ya.** (2017). Funkcional'no-kommunikativnaya tipologiya ambivalentnosti kak pragmaticheskoy strategii ironii (na fakticheskom materiale anglijskogo yazyka) [Functional and communicative typology of ambivalence as a pragmatic strategy of irony (based on factual material in English)] *Journal of Linguistics of Slovak Academy of Science (Scientific Journal for the Theory of Language)*, 68, 17–37 [in Russian]. 2. **Hnatiuk, L. Ya.** (2007). Prahmatychni y funktsionalno-komunikatyvni aspekty vvichlyvosti (na materialy suchasnoi ukrainskoi movy) [Pragmatic and functional-communicative aspects of politeness (on the material of the modern Ukrainian language)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ivano-Frankivsk: Prykarp. nats. un-t im. V. Stefanyka [in Ukrainian]. 3. **Hnatiuk, L. Ya.** (2013). *Tekhnologii mizhpersonalnoho spilkuvannia u mizhkulturnii vzaiemodii* [Technologies of interpersonal communication in intercultural interaction]. Donetsk: Noulidzh [in Ukrainian]. 4. **Konyushkevich, M. I.** (2011). Dissonansnye situatsii v rechevom obshhenii [Dissonant situations in speech communication]. *Yazyk i mezhkulturnye kommunikatsii. Materialy III Mezhdunar. nauch. konf.* (pp. 160–162). Minsk: BGPU [in Russian]. 5. **Manakin, V. M.** (2012). *Mova i mizhkulturna komunikatsiia*. [Language and intercultural communication]. Kyiv: VTs «Akademiia» [in Ukrainian]. 6. **Brown, P.** (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge Univ. Press [in English]. 7. **Brown, P.**, & Levingson, S. (1978). Universals in Language usage: politeness phenomena. In Goody, E. N.(Ed.). *Questions and Politeness: strategies in social interaction* (pp. 56–289). Cambridge: Cambridge University Press [in English]. 8. **Dory, J.** (2016). *Isle*. Victoria: Friesen Press [in English]. 9. **Goffman, E.** (1967). *Interaction ritual: Essays on face-to-face behavior*. New York: Doubleday [in English]. 10. **Ito, A.**, & Takizawa, O. (1996). Why do people use irony? – The pragmatics of irony usage. In *Twenty Workshop on Language Technology 12: Automatic Interpretation and Generation of Verbal Humor* (pp. 21–28). Netherlands: University of Twenty Dept of Computer Science [in English]. 11. **Kristof, A.** (1991). *The proof*. Portland: Irish Booksellers [in English]. 12. **McNeil, E.** (2014). *Grandad shine stars*. Morrisville: Lulu Press [in English]. 14. **Parry, T.** (2006). *Thumbs Up Australia: Hitchhiking the Outback*. London: Hachette UK [in English]. 15. **Wilde, O.** (1996). *A Woman of No Importance*. London: Penguin Popular Classics [in English].

Гнатюк Любомира Ярославівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики перекладу факультету іноземних мов, Донецький національний університет імені В. Стуса; вул. 600річчя, 21, м. Вінниця, 21027, Україна.

Tel: +48576753645

E-mail: lhnatiuk@wp.pl

<http://orcid.org/0000-0003-4330-3725>

Hnatiuk Liubomyra Yaroslavivna – Doctor of Philological Sciences, Full Professor, Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Translation, Faculty of Foreign Languages, Vasyl' Stus Donetsk National University; 21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21027, Ukraine.

Деревянко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування, Запорізький національний університет; вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, 69600, Україна.

Tel: +380671388901

E-mail: juliad88@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0002-0849-1858>

Derevianko Yuliia Mykolaivna – Candidate of Philological Sciences (Ph.D.), Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages for Specific Purposes, Zaporizhzhia National University; 66 Zhukovskoho Str., Zaporizhzhia, 69600, Ukraine.

Надійшла до редакції 12 вересня 2021 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Гнатюк Л. Я., Деревянко Ю. М. Когнітивно-концептуальні аспекти й комунікативно-прагматичні вияви ввічливості в англійських лінгвокультурах (британській, американській, австралійській). *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. Харків, 2021. Вип. 55. С. 129–141. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.55.12>

АРА: Гнатюк, Л. Я., & Деревянко, Ю. М. (2021). Когнітивно-концептуальні аспекти й комунікативно-прагматичні вияви ввічливості в англійських лінгвокультурах (британській, американській, австралійській). *Лінгвістичні дослідження*, 55, 129–141. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.55.12>